

ЗДЕНЕК СВЕРАК (Zdeněk Svěrák, 1936) е сред водещите представители на съвременното чешко театрално и филмово изкуство. Името му се свързва преди всичко с професионалните му изяви като сценарист, режисьор и актьор, но той е автор и на хумористични разкази. Белетристичният му талант е многократно оценяван – три пъти е носител на „Магнезия Литера“ (Magnesia Litera). Книгата, удостоена с тази най-престижна награда за 2014 г., е романът *Бос по стърнището* (*Po strništi bos*), която има и българско издание (прев.: Й. Трифонова, София: Наука и изкуство, 2018).

Още в началото на 60-те години Зденек Сверак започва работа в националния ефир на Чехословашкото радио, където води радиопредаване със симптоматичното за неговия хумористичен талант заглавие *Безалкохолна винарна „При Паяка“* (*Nealkoholická vinárna U Pavouka*) – именно тук се ражда легендарният персонаж на Яра Цимърман, върху който Сверак заедно с приятеля си и дългогодишен професионален партньор Ладислав Смоляк ще основе през 1967 г. култовия и до днес „Театър на Яра Цимърман“.

Актьорският дебют на Зд. Сверак е във филма на Иржи Менцел *Престъпление в шантана* (*Zločin v šantánu*, 1968). Със световноизвестния чешки режисьор Менцел, но вече като автор на филмовия сценарий ще бъде свързана и първата му номинация за „Оскар“ за *Селце мое централно* (*Vesničko má středisková*, 1985). Втората номинация за сценарий получава през 1991 г. за *Общобразова-*

телно училище (*Obecná škola*) – филмът, чийто режисьор е синът му Ян Сверак. Отново в тандем със сина си печели „Оскар“ за *Коля (Kolja, 1996)* (вж. снимката).

Преводът¹ на предложения разказ е направен по изданието *Разкази (Povídky)*, в което са включени произведения, създадени през дълъг период от няколко десетилетия – най-ранното от тях е от 1966 г., но преобладаващата част са от първото десетилетие на XXI век. Разказът *Гореща неделя (Horká neděle)* е от 2004 г.

ГОРЕЩА НЕДЕЛЯ

Когато се напише „горещо“, не е толкова зле, както когато е горещо. В остъклената кабина на авиата беше като в пещ. А вече наближаваше полунощ. Шофьорът Войтех Пуклица беше спуснал до долу и двата прозореца, но въздухът отвън беше такъв, сякаш нощта имаше треска. Едва когато нажеженото шосе потъна в гората, той усети по левия си лакът приятен по-хладен полъх. Вече не му се пиеше от стоплилата се в пластмасовата бутилка вода. Беше зажаднал за бирата въщи. За бирите. Представи си как бутилките го очакват в избата и как, щом светне лампата, на гърлата им весело ще заблестят златните коронки.

От време на време правеше въртеливи движения с главата, за да не заспи. Изминалата седмица беше тежка и за пореден път се беше проточила чак до събота. В днешно време частният превозвач трябва да кръстосва републиката като луд, за да оцелее. И не всяка нощ се насипва като хората. Този път изгуби много сили в Хомутов. Макар че беше почнал да побелява, Пуклица постоянно трябваше да измисля нещо, за да остане сам в леглото. Но в Хомотов, в този мизерен хотел, където навсякъде смърдеше на кисело зеле, пак не можа да се опази. Сервитьорката почистваше на следващия ден и когато към сутринта му се приспа, тя продължаваше да му мели в ухото:

– Недей да спиш, готин! Такъв хубавец, а пък иска да спи.

Както се олюляваше на волана, зави надясно, а фаровете олизаха познатите селски къщи на централния площад. Прекоси спящото село и стигна до партерния си дом. По памет даде на заден и паркира под липата, завъртя ключа за светлините и боботенето и капнал от умора, се смъкна от кабината на земята. Ушите му, часове наред бомбардирани от боботенето на дизеловия мотор и от бученето на магистралата, се изпълниха до краен предел с безмерна тишина. Дочуваше само далечния лай на кучетата и металния пукот от охлаждащите се цилиндри.

¹ Преводът е работен в часовете по дисциплините „Преводаческо ателие“ под ръководството на проф. д.ф.н. Жоржета Чолакова.

Кучето му знаеше, че не трябва да лае, и затова само тихичко и нетърпеливо скимтеше до синджира. Пуклица клекна до него и с две ръце грубо го разчеса от главата до опашката.

– Тук съм, тук съм, върнах се, вече съм тук... – боботеше той, гледайки животното в очите.

И тук въздухът беше горещ. В тревата лежеше маркуч. Съблече се и завъртя кранчето. Водата, в началото топла, постепенно ставаше все по-хладна и чак накрая до изпотеното му тяло достигна студена струя от дълбочината на кладенеца. Войтех изцвили като кон и когато блажено наклони глава назад, видя небето, пълно с необикновено ярки звезди. Утре пак няма да вали.

Вера беше дебела. Пуклица пиеше бира направо от бутилката, защото така му беше най-вкусна, пушеше и гледаше жена си. Тя беше заспала на дивана пред телевизора с дистанционното в ръка. Вероятно не ѝ бяха останали сили да иде до спалнята. Спеше както винаги на дясната си страна. От късия ръкав на нощницата светеше бялото ѝ, невидяло слънце рамо и месестата ѝ мишница. Беше бутнала завивката на пода и пред погледа на Пуклица се разкриваше целият ѝ ляв крак с красивия прасец, но и с едрият бут. В този край това си беше в реда на нещата. Когато човек се женеше, си взимаше миловидно девойче с правилни пропорции, направо да го схрускаш, но когато го вкусиш и се появят децата, постепенно и незабележимо миловидното девойче ставаше образ и подобие на собствената си снажна майка. Както всички останали, така и Войтех се беше примирил с този факт. Верка имаше хубаво лице и добър характер, чак прекалено добър. Несъмнено по-добър от неговия.

Допи третата бира и влезе в стаята при децата. Вътре беше задушно и затова остави вратата отворена, за да стане леко течение. Погали Павлинка по изпотеното челце, а когато обърна малкия Войта по гръб, за да диша по-добре, хлапакът рече:

– Дойдоха боеприпасите! – и отново потъна в своя екшън сън.

В спалнята се строполи върху леглото като чувал. Известно време чуваше от градината щурец. Спомни си също, че децата му викаха чирец, и след това заспа дълбоко.

По време на закуската Верка предложи да отидат за боровинки. На Пуклица тази идея не му хареса, защото как е възможно в тая жегата да има боровинки, но като си помисли колко е прохладно в гората, склони. И после тя му каза:

– В пощата пристигнало писмо за теб. Не искаха да ми го дадат. Казват, че било лично. От съда в Кладно е.

– От съда? – зачуди се Пуклица.

– Да не е станало нещо, като си карал? Деца! Гюмчетата са на шкафа, хайде, тръгваме! – организира Верка експедицията.

Пуклица обичаше тази промяна – след седмица шумотевица и скучно каране с камиона да седне зад волана на собствената си кола. Всичко ставаше тихо и леко, достатъчно беше само да докосне педала за газта и скоростта притискаше към облегалката. Този път обаче това не му достави удоволствие. Караше семейството си към гората, зяпаше тъпо асфалта, който отново започваше да омеква от жегата, а в мозъка му го загложди червей. И колкото повече глождеше, толкова по-голям ставаше.

– Войта, чуваш ли? – Верка го щипна по крака. – Донесе ли им вафлени тръбички с шоколад от Хоржице?

– Не, деца. Не съм бил в Хоржице. Тепърва ще пътувам дотам – каза Пуклица.

Тогава Верка разказа нещо за училищната столова, където беше готвачка. Трябвало да изхвърлят цяла тенджерка със супа, защото два пъти я посолели, но Войтех не я слушаше много.

– Издыха ли я? – попита той.

– Казвам ти, че я изхвърлихме. Баща ви е уморен, въобще не ни слуша – въздъхна Вера.

Спря колата на сянка в подножието на горист хълм, на който му викаха Боровинковия връх. Жена му с децата тръгнаха напред. Малкият Войта замеряше Павлинка с борови шишарки, а Вера го навикваше.

Пуклица дълбоко вдъхна от горския въздух и с гюмче в ръка закричи след тях.

Червеят в главата му неуморно продължаваше да го гложди заради тази случка:

Вечер е. Градът е Кладно. Храни се, дребна жена на име Уршула слага на масата бутилка червено вино. Пуклица навива тирбушона в тапата, а Уршула му казва с тон, все едно, че купува хляб:

– Бременна съм. Шъ требе да ме земеш.

Войтех тъкмо се канеше да натисне с длан тирбушона, така че да подготви тапата за плавно изваждане, но след тази вест ръката му се вцепени.

– Айди, утваряй – подкани го тя и добави. – Дзяпаш кат попарен. Туй можеше да ся учаква, нъл тъй?

Ей така говореше. Не като Верка с нейния прекрасен моравски. Възможно е това да е причината, това дръзко и грозно говорене, което ужасно го дразнеше. Запознаха се, когато ѝ пренасяше мебелите в гарсо-ниерата. Тя седеше в камиона на мястото на помощник-шофьора и през целия път от Коуржим до Кладно го наблюдаваше. Всеки път щом из-

върнеше очи към нея, тя го изгаряше с поглед. Това стана непоносимо и затова я попита:

— Защо не гледате пейзажа?

— Шъ му сера на пейзажа — му отвърна и продължи да го изгаря с поглед.

Когато на осмия етаж в един блок в Кладно ѝ сглоби леглото, на мига преспаха върху него по такъв естествен начин, сякаш бяха там единствено заради това. Такъв секс Войтех още не беше изживявал. Със сигурност Уршула беше родена за това. И такива приказки, които тогава му наговори, никога не беше чувал преди това. Така го омота, че биеше път до Кладно независимо от това колко дълго трябваше да кара.

Пуклица клекна и започна да бере боровинки. Бяха малки колкото сачми. Когато покри дъното на гюмчето, той седна на един дънер и запали цигара.

— Не пуши, всичко е изсъхнало от тези жеги! — извика му Верка.

Войтех махна пренебрежително с ръка. Но въпреки всичко изгаси цигарата в напукания от годините дънер, защото и без това не му се пушеше. Премаля му. Слънцето така печеше, като да беше по-близо до земята от друг път.

— Мамо! Намерих много големи! Елате тук! — чу да вика Павлинка.

Пуклица легна в мъха, сух като прахан, и впери поглед в клоните на бора.

— Днес има такива методи, че без проблем ще ти го махнат — каза той на Уршула.

— Мило, от т'ва няма съ измъкнеш. Ни ли ма зимаш, шъ плащаш — му отвърна тя. — Шъ ти дойде писмо от съда.

— Аха, някой тук се търкаля! — чу над себе си гласа на Верка и тя стовари върху него тежкото си тяло. — Децата са далече — прошепна му в ухото и го целуна с посиняла от боровинките уста.

— Горещо ми е — каза той.

Тя полегна на една страна до него и започна да го гъделичка със сламка.

— На няколко човека вече е дошла водата в кладенците. Старият господин Лисицки казва, че не помни такива жеги.

Верка имаше мил и благ глас. „Ах, ти, добра душице, само ако знаеше това, което не знаеш“ — каза си Войтех и му се приплака.

— Щом са толкова дребни боровинките, да наберем колкото за сладкиш — каза Верка и се изправи.

На път към вкъщи асфалтът вече жвакаше и се лепеше по гумите.

Децата замрънкаха, че искат да се изкъпят, и той подкара към езерото. Там беше спряна малка кола, стар „Фиат 500“, а във водата плуваше някаква жена. Пуклица пребледня. Това беше Уршула. Когато дребната, загоряла от слънцето жена излезе от водата, за щастие, не беше Уршула.

Чакаха с Верка в сянката на елшака и наблюдаваха как децата се плискат едно друго.

– Ти си печен! Недей ся мръщи, вадиш доста мангизи – погали го тя по врата. Пуклица се замисли – колко ли ще трябва да плаща за детето? И тогава се запита дали това може да се запази в тайна. Не може. Утре, когато се върне от пощата, Верка ще полюбопитства какво му пишат от съда.

Двете деца вече умееха да плуват, но движенията на малкия Войта на моменти бяха припрени също като на Пуклица, когато беше дете – за малко тогава не се удави в същото това езеро.

– Войта, върни се! Там е дълбоко! – извика му Верка и хлапакът с повдигната над водата брадичка заплува в посока към брега.

Беше дълъг предиобед. Подпряна на бастуна си, се дотътри стринка Драбкова и на пейката в сянката на къщата заговори за сушата. Как няма да има никаква реколта. Как в гората избухнал пожар и се събрали пожарникари от цялата околия. Как след такива горещини може да има бури и наводнения.

Под пейката, в краката на Пуклица, изпитите бирени бутилки ставаха все повече.

Мислеше си дали ще плаща за момиченце, или за момченце. От деня, в който Уршула му каза, спря да ходи при нея. Преброи колко месеца са това, изкара ги осем. За съжаление, сметката беше точна. Верка го галеше с ръка по коляното.

От селото се чу кратка сирена на линейка.

– Тия горещини са опасни за старите хора – каза стринката и се заговори за кого може да е дошла линейката. Децата изтичаха, за да проверят.

На Пуклица му се искаше да беше дошла за него и да го беше откарала до болницата, където да му сложат друга глава без тоя ненаситен червей в нея, който намираще там все нови и нови лакомства. Сега загложди проблема с кръвния тест. Ако трябва да се подложи на това, то е все едно да си признае, че е бащата.

– Струва ми се, че на Войта нещо му има! – забеляза стринката.

– Изморен е! – отвърна ѝ Верка.

Когато стринката си тръгна, Пуклица реши, че единственото, което може да му помогне, е ракията. Имаше много добра – от неговите сливи. Разля се в стомаха му като спасителна, приятелска сила. Как не се сети за нея по-рано!

Децата се върнаха с новината, че са откарали стария господин Ли-сицки и че все още не бил умрял.

Верка сложи децата да си легнат, изкъпа се и си облече тънка нощница с прозрачна дантела. Зад ушите си втри от парфюма „Miracle“, който Войта ѝ беше подарил за Коледа, и в този вид излезе от банята.

Пуклица обърна поредната чаша.

Като видя жена си, той се разчувства от нейната красота и доброта и от това какво говедо е. Разчувства се чак до сълзи. И те бликнаха отведнъж.

– Какво ти е? – Тя седна до него на ръба на леглото. – Май си ми се напил!

– Да! – отвърна ѝ Пуклица и изведнъж осъзна, че най-добре би било да ѝ каже. Да каже всичко ей така, както е, и да сподели този свой ужас с нея. Хвана жена си за ръка и каза:

– В Кладно преспях с една мадама. Сега ще трябва да плащам издръжка.

Ей дотук беше с този червей, удави най-сетне тая гнусна твар.

Нейното хубаво гладко лице остана няколко секунди, без да се промени, по-скоро му се стори, че ще се усмихне – в началото смехът и плачът толкова си приличат, – но след това лицето ѝ се изкриви в отчаян конвулсивен отпечатък от карнавална маска на нещастieto. Верка падна върху възглавницата, зарови главата си в нея и се задави в неистов плач. Когато намокри със сълзите си две възглавници и първите петли огласиха края на страшната гореща нощ, и двамата заспаха от изтощение.

За Войтех Пуклица вече не беше толкова трудно да отиде до пощата. Най-лошото бе останало зад гърба му. Подписа се, взе си писмото и на тротоара пред пощата го отвори. Беше от Кладно. Но не от съда, а от полицията. В него пишеше: „Уведомяваме Ви, че издирването на Вашите откраднати гуми завърши без резултат.“

Превод от чешки: Александра Станкова

Самотата е като дъжда

Рафал Олбински (Rafał Olbiński, 1943) е полски художник. Завършва архитектура във Варшавския политехнически университет, но се насочва към живописа, графиката и плакатния жанр. През 1981 г. заминава за Париж, а година по-късно емигрира в Ню Йорк. Завръщането му в родината става невъзможно поради въвеждането на военно положение от комунистическите власти в Полша. През 1985 г. започва работа като преподавател в Училището за визуални изкуства в Ню Йорк. Негови творби са изложени в многобройни галерии и музеи по света. Носител е на редица престижни национални и международни награди (само до средата на 90-те години на миналия век са сто).